

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
Кафедра педагогіки та психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор з навчальної роботи

М.Б. Боднар

«31» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ З ПРАКТИКУМОМ

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 053 Психологія

освітньо-професійна програма Психологія

Кременець – 2020

Мельник Ю. С. Основи психологічної корекції з практикумом: робоча програма для студентів спеціальності 053 Психологія. Кременець, 2020.

Розробник програми:

Мельник Юлія Сергіївна, викладач кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено на засіданні кафедри педагогіки та психології.

Протокол від 31 серпня 2020 року № 1.

/ В.о. завідувача кафедри

 Н.М. Савелюк

1. Опис навчальної дисципліни.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Змістових модулів – 4		Рік підготовки	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 1	Спеціальність: 053 Психологія	III	III
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 2 самостійної роботи студента – 3,1		Освітньо-професійна програма: Психологія	
	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Семестр	
		VI	VI
		Лекції	
		16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	8 год.
		Лабораторні	
	–		
	Самостійна робота		
	56 год.	74 год.	
	Форма контролю: екзамен		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – **38/62**

для заочної форми навчання – **18/82**

2. Мета навчальної дисципліни

Курс навчальної дисципліни «Основи психологічної корекції з практикумом» поєднує академічну, теоретичну, психологію із практичною, дієвою, яка спрямована на надання конкретної допомоги різноманітним групам населення. Засвоєння навичок психологічної корекції необхідно психологам, які будуть безпосередньо спілкуватися з клієнтами у різних сферах практичної діяльності

Мета вивчення дисципліни полягає в набутті професійної компетентності у сфері психокорекційної роботи; студенти повинні засвоїти основні теоретичні засади психологічної корекції; ознайомитися з основними теоретичними

підходами до психотерапії розладів психічних процесів; засвоїти принципи патопсихологічної корекції; набути навичок проведення психотерапевтичної зустрічі.

У ході викладання курсу передбачається: сформувати вміння, необхідні для організації та планування психокорекційних занять; набути практичних навичок психотерапії; навчитися застосовувати методики психотерапевтичного впливу; розуміти зв'язки між психічними захворюваннями та методами їх корекції.

Програма передбачає такі **форми навчальної роботи**: лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань.

Викладання курсу здійснюється з врахуванням знань студентів із курсів загальної, вікової, педагогічної психології, основ психологічного консультування. Знання основних положень основ психологічної корекції з практикумом забезпечить успішне оволодіння змістом курсів, основи психологічного тренінгу, психології особистості, психології сім'ї та ін.

Вивчення курсу «Основи психологічної корекції з практикумом» спрямоване на формування у студентів професійних компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога.

ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Знання категоріально-понятійного апарату психології.

СК 2. Вміння самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 6. Уміння організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК 7. Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики.

СК 8. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 10. Уміння адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.

Програмні результати навчання:

ПР1. Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР4. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР9. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень.

ПР10. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР11. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР12. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій.

ПР14. Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

ПР17. Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР18. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

ПР19. Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

4. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Психокорекція як область психологічного знання.

Тема 1. Психокорекція як сфера діяльності практичного психолога.

Види психологічної корекції. Психокорекційна ситуація. Головні принципи, мета та завдання психокорекційної роботи. Основні компоненти професійної готовності до колекційного впливу. Принципи складання психокорекційних програм. Психологічна допомога – психокорекція – психотерапія особливості використання різної термінології в залежності від запроса, процесу та рамок взаємовідносин психолог-клієнт. Основні види психокорекційних програм. Вимоги до складання психокорекційних програм. Фактори ефективності психокорекційних міроприємств. Очікування від психокорекції. Особливості оцінки ефективності психокорекції. Можливості та обмеження психокорекційного впливу.

Тема 2. Особливості організації та проведення психологічної корекції.

Форми корекційного впливу. Врахування характеру психологічних проблем, віку та особистісних якостей при виборі форми психокорекційного

впливу. Основні етапи психокорекції. Особливості проведення психологічного обстеження. Методи отримання психологічної інформації. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом. Роль невербальних засобів спілкування в одержанні інформації, встановленні контакту та здійсненні впливу.

Тема 3. Психокорекція в межах провідних теоретичних напрямків. Психокорекційні міроприємства в межах психодинамічного напрямку. Аналітична індивідуальна психокорекція А.Адлера. Клієнт-центрований підхід К.Роджерса. Логотерапія та принципи психокорекційного впливу. Психокорекційний вплив в межах екзистенційного напрямку. Психокорекція в межах поведінського напрямку. Психокорекція в межах когнітивноаналітичного напрямку. Психокорекційний вплив в межах РЕТ А.Еліса та реальнісної терапії У.Гласера. Психокорекційні міроприємства в ТА Е.Берна. Психокорекційні міроприємства в гешталь-терапевтичному напрямку.

Змістовий модуль 2. Стратегії та методи психокорекції.

Тема 4. Методи практичної психокорекції. Артотерапія.

Види артотерапії : музикотерпія, бібліотерпія, танцювальна терапія, проєктивний малюнок, складання історій, казкотерапія. Психогімнастика. Етапи проведення. Методи поведінської психокорекції : метод систематичної десенсибілізації та сенсибілізації, імерсійні методи, методи, засновані на принципі біологічного зворотнього зв'язку, «жетонний» метод, метод Моріта, холдінг – метод, імаго-метод. Психодрама. Метод, форми та види : психодрама, центрована на протагоністі; психодрама, центрована на темі; психодрама, центрована на групі; психодрама, спрямована на групу.

Тема 5. Індивідуальна психокорекція.

Показання до індивідуальної психокорекції. Провідні методи індивідуальної психокорекції. Основні стадії індивідуальної психокорекції. Особливості індивідуальної психокорекційної роботи. Перша зустріч психолога та клієнта. Формування задач психокорекції, визначення рамок процесу психокорекції та його завершення. Сетінг між психологом та клієнтом – як важлива складова їх відносин. Варіанти договорів між психологом та клієнтом. Етичні кодекси різних країн, що регламентують відносини під час психокорекції.

Тема 6. Групова психокорекція.

Специфіка групової психокорекції. Особливості формування груп. Групова динаміка: задачі та норми групи, структура групи, згуртованість групи, групова напруга, фази розвитку групи. Керівництво психокорекційною групою. Основні задачі групового психолога. Супервізування. Ко-тренери. Типові помилки та вимоги до керівника групи. Тренінгові групи. Групи зустрічей. Гештальтгрупи. Групи вмінь. Тілесно-орієнтовані групи. Сімейна психокорекція.

Тема 7. Метод активного соціально-психологічного навчання як форма групової психокорекційної роботи.

Взаємозв'язок психодинамічної теорії АСПН з іншими теоріями. Гештальт-модель психокорекційної групи. Модель групи, центрованої на клієнті. Характерні особливості психокорекційного процесу в групі АСПН. Закономірності динаміки індивідуально-особистісних і групових змін у процесі АСПН. Результативність психокорекційного процесу у групі АСПН.

Змістовий модуль 3. Особливості психокорекції в роботі з дорослими та дітьми.

Тема 8. Психокорекція в роботі з дітьми.

Ігрова діяльність в психічному розвитку дитини. Різні рівні гри. Ігрова терпія. Стадії розвитку, напрямки ігрової психотерапії. Основні принципи роботи з дітьми в різних напрямках. Ігрова кімната – вимоги до підбору матеріалів та іграшок. Особливі риси психолога-ігротерапевта. Параметри взаємовідносин дитина – психолог. Казкотерапія. Використання проєктивного малюнка в психокорекції. Робота з батьками – важлива складова психокорекційного впливу на дітей. Параметри взаємовідносин психолог-батькі. Принципи сімейного консультування. Психокорекційна робота з підлітками.

Тема 9. Особливості підбору методів корекції з дорослими.

Комплексне використання методів для саморозкриття особистості. Тренінг особистісного зростання «Розвиток впевненості у собі». Психосоматичні розлади чоловіків та жінок. Особливості психокорекції психосоматичних розладів. Методика корекції дитячо-батьківських відносин.

Змістовий модуль 4. Тренінг як сукупність психокорекційних методів.

Тема 10. Методичні засоби психологічного тренінгу, як форми психокорекційного впливу.

Загальна характеристика психологічного тренінгу. Процесуальноорганізаційні аспекти групового тренінгу. Методика психокорекційної роботи з різними видами подій. Використання методів невербальної активності. Особливості застосування притч, метафор, історій у груповій роботі.

Тема 11. Сугестивні методи психокорекції.

Особливості проведення медитативних технік. Види медитацій. Вплив медитаційних технік на створення фізичних передумов для динамічного поліпшення показників здоров'я, вивільнення нових духовних сил для ясної постановки цілей і реалізації стратегії успіху.

Тема 12. Майндфулнес-орієнтована терапія.

Специфіка майндфулнес-орієнтованої терапії. Особливості майндфулнес-підходу. Усвідомлення, як одна з основних цілей буддистських медитативних практик. Техніка «стишення думок». Філософсько-релігійний аспект майндфулнес терапії, вміння проживати мить «тут і зараз».

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Кількість годин				
	денна форма					заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	практичні	Лабораторні	самостійна робота		Лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Психокорекція як область психологічного знання..										
Тема 1. Психокорекція як сфера діяльності практичного психолога.	7	1	1		5					
Тема 2. Особливості організації та проведення психологічної корекції.	7	1	1		5	22	2	2		18
Тема 3. Психокорекція в межах провідних теоретичних напрямках.	7	1	1		5					
Змістовий модуль 2. Стратегії та методи психокорекції.										
Тема 4. Методи практичної психокорекції. Артотерапія.	7	2	1		4					
Тема 5. Індивідуальна психокорекція.	7	1	2		4	22	2	2		18
Тема 6. Групова психокорекція.	6	2	2		2					
Тема 7. Метод активного соціально-психологічного навчання як форма групової психокорекційної роботи.	4	1	1		2					
Змістовий модуль 3. Особливості психокорекції в роботі з дорослими та дітьми.										
Тема 8. Психокорекція в роботі з дітьми.	13	2	1		10	22	2	2		18

Тема 9. Особливості підбору методів корекції з дорослими.	7	1	2		5				
Змістовий модель 4. Тренінг як сукупність психокорекційних методів.									
Тема 10. Методичні засоби психологічного тренінгу, як форми психокорекційного впливу.	7	1	2		4				
Тема 11. Сугестивні методи психокорекції.	8	1	2		5	24	2	2	20
Тема 12. Майндфулнес-орієнтована терапія.	10	2	2		6				
Усього годин:	90	16	18		56				

6. Теми семінарських занять

№ з/п.	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна Форма
1.	Психокорекційна практика як основна форма діяльності практичного психолога.	1	2
2.	Особливості та організація проведення психологічної корекції.	1	
3.	Психокорекція в провідних теоретичних напрямках.	1	
4.	Особливості арт-терапевтичних практик у роботі психолога.	1	2
5.	Сутність, структура, основні ознаки, індивідуальної психокорекції.	2	
6.	Особливості групової психокорекції в терапевтичній практиці.	2	
7.	Специфіка методу активного соціально-психологічного навчання як форма групової психокорекційної роботи.	1	
8.	Психокорекційна робота з дітьми.	1	2
9.	Особливості психокорекції з дорослими.	2	
10.	Тренінг як форма психокорекційної роботи.	2	
11.	Сугестивні методи психокорекційної роботи.	2	
12.	Майндфулнес-орієнтована терапія.	2	
	Усього годин	18	8

Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: Психокорекційна практика як основна форма діяльності практичного психолога.

Питання для обговорення:

1. Сутність психологічної корекції та її види.
2. Види психокорекції.
3. Поняття про психологічну допомогу.
4. Вимоги до психолога, який здійснює психокорекційні заходи.
5. Особливості побудови психокорекційних програм.

Рекомендована основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10.

Семінарське заняття № 2

Тема: Особливості та організація проведення психологічної корекції.

Питання для обговорення:

1. Форми корекційного впливу.
2. Основні етапи психокорекції.
3. Особливості проведення психологічного обстеження.
4. Методи отримання психологічної інформації.

Практичне завдання:

1. Складіть тематичний словник основних понять з даної теми.
2. Обговоріть запропоновану корекційно-розвиваючу програму та оцініть в ній представленість кожного принципу.
3. Розробити проект корекційної програми за обраним симптомокомплексом (див. приклад).

*Приклад виконання професійно-орієнтоване завдання
Психокорекційна програма*

Студента (ки) _____ групи

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Кодове ім'я клієнта _____

Стать _____ Вік _____

Формулювання проблеми (скарга) клієнта: _____

Мета психокорекційної програми: _____

Завдання психокорекційної роботи: _____

Форма психокорекційних занять (індивідуальна чи групова): _____

Організаційні особливості психокорекційної програми: _____

Методичні

засоби: _____

Загальна кількість зустрічей: _____

Час психокорекційного заняття: _____

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 5, 7, 10.

Семінарське заняття № 3

Тема: Психокорекція в провідних теоретичних напрямках.

Питання для обговорення:

1. Аналітична індивідуальна психокорекція А. Адлера.
2. Клієнт-центрований підхід К. Роджерса.
3. Психоаналіз З. Фрейда у психокорекційній роботі.
4. Психокорекційний вплив в межах екзистенційного напрямку.

Питання для дискусійного обговорення.

1. Як несвідоме та свідоме можуть впливати на наше повсякденне життя?
2. Для чого людині захисні механізми? Чи необхідні вони взагалі?

Практичні вправи на розвиток мовчазного невтручання (Л. Кроль, Є. Пуртова).

Мета: *розвиток навичок мовчазного невтручання. Методичні рекомендації.*

Пари «клієнт-ведучий» розсідаються по периметру приміщення так, що виконуючий роль клієнта сидить обличчям до стіни, а «терапевт» – за його плечем, так близько, як йому зручно чути свого «клієнта». Інструкція клієнтові: говорити про що завгодно в режимі вільних асоціацій. Інструкція 16 терапевта: слухати виключно мовчки і тільки в тих випадках, коли, на його думку, клієнт потребує підтримки, торкатися до його плеча. Незважаючи на простоту інструкції, виконання даної вправи супроводжується дуже сильними емоціями і дає багато матеріалу для обговорення.

Дана ситуація умовно відтворює становище клієнта на кушетці, коли він не бачить аналітика, залишається один на один з внутрішніми переживаннями, що провокує сильну регресію. У позиції клієнтів учасники виявляють, що подібний монолог багаторазово збільшує швидкість поглиблення аналізу, що вони починають дуже швидко рухатися до ключових для себе проблем і відкривають ті теми, про які раніше не наважувалися говорити.

Виконання даної вправи показує також, що орієнтація на підтримку візуального контакту з терапевтом, залежить від вибору тем, де підтримка і схвалення часто є стримуючим фактором, що перешкоджає розвитку навичок вільного асоціювання.

Для терапевтів важливо побачити, що клієнти не тільки можуть обходитися без їхнього втручання (що знімає у початківців тривогу відповідальності за роботу і просування клієнта), але більше того – що втручання (навіть у формі легкої підтримки – дотику) може сприйматися як оцінка вторгнення терапевта у внутрішню роботу клієнта, особливо коли терапевти плутають власну потребу в участі з потребою клієнта в підтримці.

Рекомендована основна література: 5, 6, 7, 10.

Семінарське заняття № 4

Тема: Особливості арт-терапевтичних практик у роботі психолога.

Питання для обговорення:

1. Види артотерапії : музикотерпія, бібліотерпія, танцювальна терапія, проєктивний малюнок, складання історій, казкотерапія.
2. Психогімнастика. Етапи проведення.
3. Методи поведінської психокорекції: метод систематичної десенсибілізації та сенсибілізації, імерсійні методи, методи, засновані на принципі біологічного зворотнього зв'язку, «жетонний» метод, метод Моріта, холдінг – метод, імаго-метод.

Практичне завдання:

1. Опираючись на напрямок психодрами побудуйте план індивідуальної консультації.
2. Складіть авторську терапевтичну казку.

Рекомендована основна література: 1, 2, 3, 4.

Семінарське заняття № 5

Тема: Сутність, структура, основні ознаки, індивідуальної психокорекції.

Питання для обговорення:

1. Показання до індивідуальної психокорекції.
2. Провідні методи індивідуальної психокорекції.
3. Основні стадії індивідуальної психокорекції.
4. Особливості індивідуальної психокорекційної роботи.

Практичне завдання:

Сплануйте зміст та основні заходи в межах реалізації психокорекційної програми при вирішенні наступної проблематики (на вибір):

1. Проблеми адаптації першого року навчання для студентів - першокурсників.
2. Страх перед аудиторією у студента при виступі на семінарському занятті.
3. Фобії особи, яка була очевидцем автокатастрофи.

Рекомендована основна література: 5, 6, 7, 10, 11.

Семінарське заняття № 6

Тема: Особливості групової психокорекції в терапевтичній практиці.

Питання для обговорення:

1. Специфіка групової психокорекції.
2. Особливості формування груп.

3. Групова динаміка: задачі та норми групи, структура групи, згуртованість групи, групова напруга, фази розвитку групи.
4. Керівництво психокорекційною групою.

Практичне завдання:

1. Робота в малих групах над побудовою схеми психокорекційної програми за визначеною заздалегідь тематикою.
2. Обговорення результатів роботи в малих групах, презентація розроблених психокорекційних програм.
3. Підбиття підсумків, висновки.

Рекомендована основна література: 1, 5, 6, 7, 10.

Семінарське заняття № 7

Тема: Специфіка методу активного соціально-психологічного навчання як форма групової психокорекційної роботи.

Питання для обговорення:

1. Взаємозв'язок психодинамічної теорії АСПН з іншими теоріями.
2. Гештальт-модель психокорекційної групи.
3. Модель групи, центрованої на клієнті.
4. Характерні особливості психокорекційного процесу в групі АСПН.

Питання для дискусійного обговорення :

1. Гештальт-терапія є найефективнішим методом групової психокорекції?
2. Гештальт-підхід – психокорекційний метод, ефективний при боротьбі зі страхами, фобіями?

Практична вправа «Розігрування ролей» (Ж. Робін):

Мета: *Глибше пізнати себе, свої тілесні та емоційні прояви.*

Методичні рекомендації: Необхідно трохи пояснити, що будь-яке негативне переживання, отримане в минулому, неминуче залишає свій слід в душі, і з точки зору 24 гештальт-теорії, формується незавершений образ, який вимагає свого вирішення.

Методика «розігрування ролей» допомагає глибше оцінити свої здібності до комунікації, розвиває увагу до дрібниць і пам'ять на деталі. Вона сприяє не лише покращенню розуміння свого внутрішнього світу, але і розвитку різноманітних варіацій міміки обличчя, загальних рухів тіла тощо, що є одним із способів розслаблення, зняття скутості, тривоги.

Вправа «Інтеграція протилежностей» (А. Айві)

Мета: *інтегрувати обидві протилежності особистості.*

Методичні рекомендації: Тут використовується широко відома в гештальт-терапії методика «двох стільців». Її зміст полягає у веденні діалогів із самим собою з точки зору полярних думок. Для більшої ясності розглянемо такий випадок: у жінки чоловік пішов до іншої, вона гостро переживає те, що трапилося.

Ведучий ставить у центрі кімнати 2 стільця, один навпроти іншого, пропонує їй сісти на один стілець і висловити свою позицію «того, хто захищається», потім, коли потік сліз висихає, просить пересісти на інший стілець і відповісти з позиції «нападаючого». Всі репліки опрацьовуються ведучим, який просить жінку наприкінці даної справи зробити свої висновки.

В міру ведення діалогу жінка, наприклад, усвідомлює, що не була тією дружиною, якою б могла бути, та й ідеал, плеканий нею, не знайшов свого втілення і привів до кризи в шлюбі. Діалог допомагає глибше осмислити свої емоції та почуття, знімає відчуття нерозуміння й образи, оскільки аналіз своїх і чужих вчинків дає ключ до розуміння причин невдач і служить гарним уроком для майбутнього.

Рекомендована основна література: 6, 7, 10.

Семінарське заняття № 8

Тема: Психокорекційна робота з дітьми.

Питання для обговорення:

1. Ігрова діяльність в психічному розвитку дитини.
2. Різні рівні гри. Ігрова терпія.
3. Стадії розвитку, напрямки ігрової психотерапії.
4. Основні принципи роботи з дітьми в різних напрямках.

Практичне завдання:

1. Підберіть найбільш ефективні вправи з метою від врегулювання емоційного стану та травматичних подій у дитини.

Рекомендована основна література: 3, 4, 5, 6, 7.

Семінарське заняття № 9

Тема: Особливості психокорекції з дорослими.

Питання для обговорення:

1. Комплексне використання методів для саморозкриття особистості.
2. Тренінг особистісного зростання «Розвиток впевненості у собі».
3. Психосоматичні розлади чоловіків та жінок.
4. Особливості психокорекції психосоматичних розладів.

Практичне завдання:

1. Доберіть 2 практичні вправи, що стосуються питань, обговорених на занятті.

2. Назвіть і проаналізуйте власні особистісні проблеми, які можуть перешкодити Вам у подальшій роботі в якості психолога, що здійснює психокорекційну діяльність.

Рекомендована основна література: 1, 2, 3, 4, 5.

Семінарське заняття № 10

Тема: Психокорекція в роботі з сімейними парами.

Питання для обговорення:

1. Динаміка подружніх криз.
2. Особливості сімейної психотерапії: правила, норми та концепції.
3. Основні методи в сімейній терапії.
4. Вимоги до сімейного психотерапевта.

Завдання для саморозвитку:

1. Що виступає запорукою успішного розв'язання конфлікту?
2. Запропонуйте основні шляхи розв'язання конфліктів у сімейних парах.

Дискусія на тему: «Консультування подружньої пари».

Запитання до дискусії 1. Як ви розумієте термін «безумовна любов»? 2. Які труднощі взаєморозуміння переживають клієнти, що розлучаються під час психоконсультування? 3. Які особливості консультування у ситуації підозри у зраді, що є не очевидною, а лише передбачуваною клієнтом?

Текстовий матеріал до дискусії Клієнтка: жінка 30 років, одружена, має трьох дітей, старшому з них 10 років. Проблема, з якою вона звернулася по допомогу, - труднощі в ухваленні рішення: зберегти шлюб або розлучитися з чоловіком, якого вона характеризує як людину що не піклується про неї і дітей, цілком зануреного у свою роботу, нудного і самовдоволеного.

Чоловік відмовився брати участь у консультуванні, стверджуючи, що з ним усе гаразд, а лікуватися потрібно дружині, тому що це її проблема. Клієнтка стверджує, що розлучилася б негайно, якби не діти, яким на її думку, потрібний батько. Головні її труднощі складаються в необхідності прийняти рішення, чи зберегти родину, тобто вибрати стабільність, зневажаючи стосунки з чоловіком, або все-таки розлучитися, тобто ризикнути, власне кажучи, змінити своє життя.

Один із прийнятних виходів вона бачить у збереженні родини з іншим чоловіком (або з чоловіками) із метою задоволення своїх емоційних і фізичних потреб. У цьому конкретному випадку у консультанта виникає багато ціннісних питань.

Одна з причин збереження шлюбу клієнткою – інтереси дітей. Що думає про це консультант – дітям корисніше мати обох батьків в умовах невдалої моделі взаємин чоловіка і жінки або краще стати свідками розлучення? Що взагалі думає консультант про шлюб, родину, розлучення, знаходження дітей у родині? Клієнтка говорить про позашлюбні зв'язки. Що думає консультант про їхню правомірність? Корисні або деструктивні ці зв'язки для життя клієнтки? Що думає консультант про безпеку і ризик у житті людини? Від відповідей на задані питання в чималому ступені буде залежати і процес консультування і його результат.

Запитання до дискусії. 1. Якою має бути поведінка консультанта у вищенаведеній ситуації? 2. Чи може консультант запропонувати комусь із

членів подружжя окремо без відома іншого пропонувати спосіб вирішення їх проблем?

Рекомендована основна література: 1, 3, 4, 10.

Семінарське заняття № 11

Тема: Тренінг як форма психокорекційної роботи.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика психологічного тренінгу.
2. Процесуальноорганізаційні аспекти групового тренінгу.
3. Методика психокорекційної роботи з різними видами подій.
4. Використання методів невербальної активності.
5. Особливості застосування притч, метафор, історій у груповій роботі.

Практичне завдання:

1. Побудуйте та презентуйте психокорекційний тренінг за обраною тематикою.

Рекомендована основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10.

Семінарське заняття № 12

Тема: Сугестивні методи психокорекційної роботи.

Питання для обговорення:

1. Особливості проведення медитативних технік.
2. Види медитацій.
3. Вплив медитаційних технік на створення фізичних передумов для динамічного поліпшення показників здоров'я, вивільнення нових духовних сил для ясної постановки цілей і реалізації стратегії успіху.

Практичне завдання:

1. Побудуйте програму «Сугестивні технології маніпулятивного впливу».
2. Опишіть базові стратегії та механізми психологічного захисту.
3. Як розпізнати загрозу маніпулювання й протидіяти йому?

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 5, 6.

Семінарське заняття № 13

Тема: Майндфулнес-орієнтована терапія.

Питання для обговорення:

1. Специфіка майндфулнес-орієнтованої терапії.
2. Особливості майндфулнес-підходу.

3. Усвідомлення, як одна з основних цілей буддистських медитативних практик.

4. Техніка «стишення думок». Філософсько-релігійний аспект майндфулнес терапії, вміння проживати мить «тут і зараз».

Завдання для саморозвитку:

Опишіть план майндфулнес-орієнтованої терапії з людьми:

- котрі переживають хронічний стрес;
- котрі мають повторювані епізоди депресії;
- котрі страждають від надмірної тривоги.

Рекомендована основна література: 3, 4, 5, 6, 7, 10

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття про психологічну допомогу.
2. Специфічні ознаки психокорекції.
3. Види психокорекції.
4. Психокорекційна ситуація.
5. Принцип єдності діагностики та корекції.
6. Принцип нормативності розвитку.
7. Принципи корекції “зверху до низу” та “знизу до верху”.
8. Цілі та завдання психокорекційної роботи.
9. Вимоги до психолога, який здійснює психокорекційні заходи.
10. Основні компоненти професійної готовності.
11. Моделі корекції: загальна, типова, індивідуальна.
12. Поняття про стандартизовану та вільну програму.
13. Основні вимоги до корекційних програм.
14. Оцінка ефективності психокорекційних заходів.
15. Ефективність з точки зору клієнта, психолога, оточення.
16. Інтенсивність та пролонгованість психокорекційних заходів.
17. Методи практичної корекції.
18. Ігротерапія. Основні види та форми ігротерапії.
19. Вимоги до обладнання та поведінки психолога-ігротерапевта.
20. Арттерапія. Казкотерапія. Психогімнастика.
21. Біхевіористські методи корекції.
22. Метод систематичної десенсибілізації.
23. Методи, засновані на принципі біологічного зворотного зв'язку.
24. Жетонний метод. Холдинг.
25. Сутність методу психодрами, форми та види психодрами.
26. Методики психодрами.
27. Тілесна репрезентація психологічних проблем.
28. Психосоматичні захворювання.

6. Самостійна робота

№	№	Назва теми	кількість годин
---	---	------------	-----------------

з/п	теми		денна форма	заочна форма
1	1	Психокорекційна практика: приклади роботи, основні прийоми та техніки роботи.	5	9
2	2	Позитивні сторони й недоліки різних видів психокорекції.	5	4
3	3	Становлення і розвиток провідних напрямів психокорекції.	5	2
4	4	Загальна характеристика арт-терапевтичних практик.	4	10
5	5	Спрямованість особистості та її складові: потреби та мотиви поведінки, інтереси, переконання, цінності, ідеали і світогляд індивідуальній психокорекції	4	5
6	6	Психологічні компоненти групової психокорекції.	2	5
7	7	Особливості методу активного соціально-психологічного навчання як форма групової психокорекційної роботи.	2	5
8	8	Соціально-психологічний клімат у психокорекційній роботі з дітьми.	10	5
9	9	Методи психокорекційного впливу з дорослими.	5	5
10	10	Методи активного психологічного тренінгу в роботі психолога.	4	5
11	11	Сугестивні методи в психокорекційній практиці.	4	9
12	12	Майндфулнес-орієнтована терапія, як форма психокорекції при ПТСР.	6	10
Всього годин			56	74

**Критерії оцінювання навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи
на семінарських заняттях**

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом

контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні науково-дослідницькі завдання.

№ з/п	Назва теми
1.	Проблема норми інтелектуального розвитку: основні підходи з точки зору психологічної корекції інтелектуальних порушень.
2.	Страхи здорових людей: функції і генеза. Основи корекційної роботи зі страхами з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей.
3.	Відхилення в розвитку саморегуляції: основи корекційної роботи в залежності від віку та індивідуальних особливостей.
4.	Основні принципи і форми корекційної роботи в області поведінкових відхилень у залежності від віку та індивідуальних особливостей.
5.	Основні підходи до особистості та розуміння норми.
6.	Основні підходи до особистості з відхиленнями і напрямки психологічної корекції в традиціях вітчизняних психологічних шкіл.
7.	Психокорекційна робота в області відхилень у самосвідомості в залежності від віку та умов формування особистості.
8.	Індивідуальна форма психологічної корекції.
9.	Групова форма психологічної корекції.
10	Психокорекція симптоматична.
11	Психокорекція каузальна.

Порядок подання та захист ІНДЗ

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату обсягом до 10 арк, або презентації.

2. ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до підсумкового контролю або завершення семестру.

3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (семінарському, практичному) на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5-ти хв.).

4. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1 бал – студент має початковий рівень знань і не виявляє інтерес до навчального матеріалу; механічно відтворює зміст відповідного параграфу підручника/посібника; копіює певне завдання без будь-яких власних висновків та узагальнень;

2 бали – студент виявляє первинний інтерес до навчального матеріалу; має фрагментарні навички в роботі з підручником, але самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання;

3 бали – студент знає близько половини навчального матеріалу і здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; описує явища, процеси без пояснень їх причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, але слабо орієнтується в поняттях;

4 бали – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, але відтворює його з помилками та неточностями; здатен з помилками й неточностями дати визначення основних понять; відповіді на додаткові питання непослідовні та нелогічні;

5 балів – студент має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу; формулює поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен за необхідності використовувати наочні матеріали;

6 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена;

7 балів – студент самостійно відтворює домінуючу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати набуті знання при розв'язуванні психологічних задач; користується додатковими джерелами;

8 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях;

9 балів – студент уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних теоретичних положень; самостійно користується додатковими джерелами; свідомо контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми;

10 балів – знання студента є достатньо повними; він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно описує певні явища з точки зору їх смислового взаємозв'язку; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими фрагментарними неточностями;

11 балів – студент уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами та фактами, розглядати виявлені закономірності, робити самостійні висновки; загалом належною мірою контролює власну учбову діяльність;

12 балів – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали;

13 балів – студент самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну щодо власної;

14 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ;

15 балів – студент вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї;

самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у будь-якій формі; активно розвиває свої обдарування та нахили; вільно висловлює перспективи у відповідній сфері досліджень.

8. Методи навчання

Лекції (традиційні, проблемні, лекції-презентації із застосуванням ІКТ), семінарські/практичні заняття, стандартизовані тести, практично-орієнтоване «занурення» в ситуацію, моделювання, тренувальні вправи, презентації результатів ІНДЗ, аналіз літературних джерел, реферати.

9. Методи контролю

Поточне оцінювання (усні та письмові відповіді), оцінювання творчих завдань, самостійної роботи, ІНДЗ, підсумковий тест. Підсумковий контроль – екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4				Тест	ІНДЗ	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13				
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	33	15	100	

Шкала оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного й проміжного контролю та результатів здачі екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Підсумкова оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю – коефіцієнт 0,5	Результати здачі екзамену – коефіцієнт 0,5

A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): студент виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–100): студент виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «4» («добре») (75–81): студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал

уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка Е «3» («задовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання ув практичних ситуаціях.

Оцінка F «2» (35-59) (з можливістю повторного складання): студент не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє павичок застосовування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

Оцінка FX «2» («незадовільно») (0–34) (з обов'язковим повторним курсом): не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях.

11. Методичне забезпечення

1. Комплекс методичного забезпечення викладання дисципліни (тексти лекцій, розробки семінарських занять, питання тестового контролю, завдання для індивідуальної роботи тощо).
2. Підручники та посібники з основ психологічної корекції з практикумом суміжних галузей.
3. Тематичні Інтернет ресурси.

12. Рекомендована література

Базова

1. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості: (Учб. Посібник для студентів ст. Курсів психол. фак. та від-нь ун-тів) / Худож. оформ. В.Б. Лопарева. – Харків: Фоліо, 2016. – 237 с.
2. Гольдштейн А., Хомик В. Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам / Пер. з англ. В. Хомика. – К.: Либідь, 2017. – 520 с.
3. Лагутін В.А. Практична психологія: основи психологічного консультування / В.А. Лагутін, О.П. Ілларіонова. – Д.: ДУЕП ім.Альфреда Нобеля, 2018. – 160 с.
4. Панок В. Г. Психологічне консультування: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / В. Г. Панок, І. М. Зварич, Я. В. Чаплак, О. М. Чернописький; ред.: І. М. Зварич, В. Г. Панок, В. М. Радчук; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Рута, 2017. - 272 с.
5. Яценко, Т. С. Теорія і практика групової психокорекції : активне соціально-психологічне навчання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Яценко Т. С. – К. : Вища шк., 2004. – 679 с.

6. Титаренко Т.М., Кочубейник О.М., Черемних К.О. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія. / Т.М Титаренко, О.М. Кочубейник, К. : Мілуніум, 2014. 206 с.

Допоміжна

1. Акименко Ю. Ф. Дистанційна психологічна допомога: філософія взаємин консультанта і клієнта / Ю. Ф. Акименко // Проблеми соц. роботи: філософія, психологія, соціологія. - 2016. - № 1. - С. 7-14.

2. Анєнкова І. П., Байдан М. А., Русова В. М. Психологічне консультування: навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, В.М. Русова. Київ: Каравела, 2018.

3. Булах І. С. Консультативна психологія: навч. посіб. / І. С. Булах, І. М. Бушай, В. У. Кузьменко, Е. О. Помиткін, Ю. А. Алексєєва; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К., 2016. - 458 с.

4. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування / С.В. Васьківська. – К.:Четверта хвиля, 2017 – 256 с.

5. Главацька О. Л. Основи психологічного консультування особистості: навч. посіб. / О.Л Главацька. Київ: Каравела, 2018. – С. 78-86.

6. Горностай П. П. «Парадоксальний сімейний баланс» як умова рівноваги в проблемних родинах/ П. П. Горностай // Психологічні перспективи: 2010. Спецвипуск. – С. 34-41.

7. Столяренко О. Б. Вплив сім'ї на розвиток різновікових взаємин дітей / О. Б. Столяренко // Проблеми сучасної психології. Випуск 27. 2015. – С. 568-580.

8. Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування / Т. М. Титаренко. - К. : ГЛАВНИК, 2016. - 96 с.

9. Філоненко М. М. Психологія спілкування : підручник для студентів ВНЗ. К. : Центр учбової літератури, 2008. 223 с.

10. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування : навч. посібник для студентів ВНЗ. К. : ВД «Професіонал», 2007. 458 с.

11. Шевченко Н. Ф. Індивідуальне психологічне консультування : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Н. Ф. Шевченко; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя : ЗНУ, 2016. - 197 с.

12. Синопис діагностичних критеріїв DSM-5 та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків. / перекл. з англійської; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька. (Серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія»). Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. 112 с.

13. Франкова И.А. Современные тенденции в диагностике и лечении посттравматического стрессового расстройства / И.А. Франкова. 2016. Т. 18, №1. С. 52–60. Шебанова, В. І. Діагностика та корекція агресивної поведінки молодших школярів з порушенням психічного розвитку : автореф. дис.канд. психол. наук : 19.00.04. / В. І. Шебанова. – К. : Б. в., 2002. – 18 с.

14. Щербань О. П. Практика психологічного консультування / О.П. Щербань. – Київ: «Право», 2014. С. 54-76.

15. Gelso, C.J., Williams, E.N. & Fretz, B. (2017). Counseling Psychology (3rd ed.). Washington, D.C.: American Psychological Association.

16. Moodley, Gielen, & Wu (2018). Handbook of Counseling and Psychotherapy in an International Context. New York: Routledge.

10. Інформаційні ресурси

<http://psi.webzone.ru/index.htm> – інтерактивний психологічний словник.

<http://flogiston.ru/articles> – публікації з проблем загальної, педагогічної, соціальної психології (студентський сайт факультету психології МГУ).

<http://www.psychology.ru> – новини, електронна бібліотека, тести-он-лайн, форуми.

<http://psychology.net.ru> – новини психології, публікації та книги, тести, форум, чати.

<http://psy.piter.com/library> – електронна бібліотека психологічної літератури.

<http://www.nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

<http://www.library.tnpu.edu.ua/> – сайт наукової бібліотеки ТНПУ імені Володимира Гнатюка.